

Z WEBOVEJ PORADNE

Schengenský priestor. – S akým začiatočným písmenom sa píšu spojenia *schengenský priestor* a *schengenské acquis*?

Prídavné meno *schengenský* odvodené od názvu mesta Schengen, v ktorom sa podpísala 14. 6. 1985 zmluva o zrušení hraničnej kontroly na vnútorných hraniciach (vtedajších) členských štátov EÚ, sa dnes používa v rozličných spojeniach. Z týchto spojení považujeme podľa Pravidiel slovenského pravopisu za vlastné mená názvy významných dokumentov ako *Schengenská zmluva* (z r. 1985), *Schengenský dohovor* (z 19. 6. 1990) aj *Schengenské acquis* (celý súbor právnych predpisov tvoriacich základ schengenskej spolupráce). Tieto názvy sa píšu s veľkým začiatočným písmenom. Spojením *schengenský priestor* (zriedkavo aj *schengenská zóna*, *schengenská oblasť* a *schengenské územie*) sa označuje priestor, vnútri ktorého platí medzi štátmi dohovor o zrušení hraničnej kontroly. Z jazykového hľadiska nejde o vlastné meno a toto spojenie sa píše s malým začiatočným písmenom.

Dolupodpísaný. – Píše sa *dolupodpísaný* spolu alebo ako dve slová *dolu podpísaný*?

Zložené prídavné meno *dolupodpísaný* sa píše spolu, hodnotí sa ako zastarávajúce slovo (stačí použiť iba prídavné meno *podpísaný*). Podobné spojenie *nižšie podpísaný* sa píše oddelene, ale namiesto neho takisto stačí použiť výraz *podpísaný*.

Skloňovanie mena Zoe. – Ako sa skloňuje ženské meno *Zoe*?

V slovenčine sa skloňujú iba tie ženské rodné mená, ktoré sú zakončené na samohlásku *-a*, napr. *Jana*, *Zuzana*, *Milka*, *Katka*. Mená s iným zakončením, ako napríklad *Jane*, *Susanne*, *Emily*, *Kate* či *Zoe*, sa v slovenčine neskloňujú, ale možno od nich utvoriť privlastňovacie prídavné meno (vzor *matkin*) ako *Janin*, *Susannin*, *Emilin*, *Katin*, *Zoein*.

Rod názvu skupiny *Depeche Mode*. – V akom tvare mám v slovenčine používať prídavné meno v spojení s názvom skupiny *Depeche Mode*? *Legendárny Depeche Mode* alebo *legendárna Depeche Mode*?

Adjektíva v spojení s názvom skupiny *Depeche Mode* sa podľa jazykoveho korpusu textov najčastejšie používajú v množnom čísle, teda *legendárni Depeche Mode*. Vzhľadom na tvrdé zakončenie vo výslovnosti [mæud] sa názov skupiny používa v jazykovej praxi aj s prídavným menom v tvare jednotného čísla mužského rodu – *legendárny Depeche Mode*. Prídavné meno v ženskom rode odporúčame pri danom názve používať, len ak sa pred ním nachádza všeobecné pomenovanie ženského rodu *skupina, kapela* a pod. – *legendárna skupina/kapela Depeche Mode*.

Písanie titulu *MBA*. – Majú sa v titule *MBA* písať aj bodky (M. B. A.) alebo nie?

Skratka titulu *MBA* (Master of Business Administration) sa píše bez bodiek a uvádza sa za menom, od ktorého sa oddeľuje čiarkou.

Prídavné meno utvorené z názvu *Hont*. – Je prídavné meno *hontiansky* spisovné? Alebo je správne *hontský*?

Prídavné meno utvorené z názvu slovenskej stolice, resp. župy *Hont* v podobe *hontiansky* je slovníkovo doložené od r. 1902 v *Rukováti spisovnej reči slovenskej* od Samuela Czambela v samostatnom hesle *hontianska stolica*. Rovnako aj v *Slovenskom slovníku z literatúry aj nárečí* z r. 1923 od Karola a Miroslava Kálalovcov sa pri hesle *Hont* uvádza spojenie *Hontianska stolica, župa*. Podobu *hontiansky* následne zachytávajú Pravidlá slovenského pravopisu (PSP) od r. 1931 a uplatnila sa aj v názvoch obcí *Hontianska Vrbica* (od r. 1948, predtým *Hontianske Ďarmoty* 1945 – 1948), *Hontianske Moravce* (od r. 1960), *Hontianske Nemce* (od r. 1948), *Hontianske Tesáre* (od r. 1948, predtým *Hontianske Tesáry* 1927 – 1948), *Hontianske Trst'any* (od r. 1973). Až v 1. zväzku Slovníka slovenského jazyka z r. 1959 sa pri hesle *Hont* uviedla popri podobe *hontiansky* i podoba *hontský* kvalifikovaná ako staršia (?), no vo všetkých vydaniach PSP z r. 1953 – 1971 a neskôr aj vo vydaniach súčasných PSP z r. 1991 – 2000 sa uvádzala a uvádza iba podoba *hontiansky*.

Naproti tomu pri prídavnom mene utvorenom z názvu slovenskej stolice (župy) *Malohont* (od r. 1802 pripojenej ku *Gemeru*) ustálila sa výhradne

podoba s príponou *-ský* – *malohontský* (porov. *Učená spoločnosť malo-hontská*), doložená ako súčasť názvu územnosprávnej jednotky *Gemersko-malohontská stolica (župa)*, novšie v názvoch inštitúcií a podujatí, napr. *Gemersko-malohontská hvezdáreň*, *Gemersko-malohontské múzeum*, *Gemersko-malohontské folklórne slávnosti*.

Skratka *PhD.* – Ako sa skrakuje akademický titul doktor filozofie? *PhD.*, *Ph. D.* alebo *PhD* bez bodky?

Vedecko-akademický titul *doktor filozofie* (z lat. *philosophiae doctor*) udeľovaný absolventom doktorandského štúdia má v slovenčine skratku *PhD.* s bodkou na konci. Rovnaká skratka tohto titulu sa uvádza aj v zá-kone o vysokých školách. Skratka titulu doktor filozofie *Ph.D.* s bodkou za skratkou *Ph.* sa používa v českom prostredí. Bodka za celou skratkou sa na Slovensku podľa slovenskej legislatívy používa aj v iných akademických či vedeckých tituloch napriek tomu, že sú zložené z viacerých slov, napr. *JUDr.* – *iuris utriusque doctor*; *RNDr.* – *rerum naturalium doctor*; *MUDr.* – *medicinae universae doctor*; *CSc.* – *candidatus scientiarum*.

Skloňovanie názvu *Metallica*. – Ako sa skloňuje názov skupiny *Metallica*?

Na základe výslovnosti [metalika] sa názov *Metallica* skloňuje podľa vzoru *žena* a v jednotlivých pádoch priberá pádové prípony podľa tohto vzoru. V genitíve jednotného čísla má tvar *Metallicy*, aj keď v písme nasleduje po mäkkej spoluhláske *c* ypsilon. Podobne je to napríklad aj pri skloňovaní názvu opery *Tosca* [toska] – z *Toscy*.

Skloňovanie názvu *Monar*. – Ako skloňujeme názov obchodného centra *Monar*? Je to v *Monari* či v *Monare*?

Názov *Monar* sa skloňuje ako iné slová cudzieho pôvodu zakončené na *-ar* podľa vzoru *dub*. To znamená, že v lokáli jednotného čísla má tvar (v) *Monare* (ako *bar* – v *bare*, *autokar* – na *autokare*, *sonar* – na *sonare*).

Monoklonálny a monoklonový. – Je správny pojem *monoklonové protilátky* alebo *monoklonálne protilátky*?

Slovníky cudzích slov (porov. napr. Slovník cudzích slov, 2005), ako aj medicínske príručky zachytávajú prídavné meno *monoklonálny* a biologic-

ký termín *monoklonálna protilátka*. Ako ukazujú doklady zo Slovenského národného korpusu a z textov na internete, popri tomto prídavnom mene sa zriedkavejšie používa aj podoba s domácou koncovkou *monoklonový*. Jej výskyt je v súčasnosti nízky, takže nedá sa hovoriť o nejakom konkurovaní podobe *monoklonálny*. Z jazykového hľadiska je novšia podoba *monoklonový* dobre utvorená a nemožno proti nej namietat'. V slovenčine máme dvojice variantných prídavných mien s príponou *-álny* aj s domácou príponou *-ový*, ktoré sa používajú najmä v odbornej sfére, napr. *bakteriálny/baktériový*, *ovariálny/ováriový*.

Slovesno-menný prísudok pri viacnásobnom podmete. – Ak sa ja ako žena na niečom dohodnem s manželom, teda mužom, môžem povedať *sme dohodnuté* alebo musí byť *sme dohodnutí*?

Keď hovoríme o dvoch osobách odlišného rodu (napr. muž a žena, muž a dieťa), prípadne o osobe mužského rodu a o zvierati (poľovník a pes), pre slovesné tvary je gramaticky určujúce mužské osobné podstatné meno. Povieme *Otec a mama boli nadšení* (ale *Mama a babka boli nadšené*), *Otec aj dieťa boli unavení* (ale *Deti boli unavené*), *Poľovník a jeho pes ostali zaskočení* (ale *Psy ostali zaskočené*). To isté platí aj pre vetu *Sme dohodnutí* s nevyjadreným podmetom *my*, ak z predchádzajúceho kontextu alebo zo situácie je zrejmé, že účastníkmi dohody sú muž a žena. V takýchto prípadoch sa používa mužský rod ako zástupný.